

علامه طباطبائی عالم با عمل بود/ تحریر رساله الولایه از برجسته‌ترین آثار دینی است

حمیدرضا ابراهیمی با اشاره به اینکه علامه طباطبائی عالم با عمل بوده است گفت: او علم و عمل را با یکدیگر داشته است. آثار هرکس نمودار دارایی اوست و وقتی اثر فردی معرفی شود. خودش هم معرفی می‌شود.

حمیدرضا ابراهیمی با اشاره به اینکه علامه طباطبائی عالم با عمل بوده است گفت: او علم و عمل را با یکدیگر داشته است. آثار هرکس نمودار دارایی اوست و وقتی اثر فردی معرفی شود. خودش هم معرفی می‌شود. حضرت آیت‌الله جوادی آملی آنرا تألیف کرده است نمونه یکی از برجسته‌ترین آثار دینی است.

به گزارش خبرگزاری مهر، نشست نقد و بررسی دو کتاب «فلسفه تاریخ شیعی» نوشته یحیی عبداللهی و کتاب «تحریر رساله الولایه شمس‌الوحي تبریزی» نوشته آیت‌الله جوادی آملی به تحقیق و تنظیم حمیدرضا ابراهیمی عصر روز گذشته 24 آبان ماه در فرهنگسرای اندیشه برگزار شد.

عبداللهی مولف کتاب «فلسفه تاریخ شیعی» در ابتدای این مراسم انواع رویکردهای موجود در دانش تاریخ را برشمرد و تصریح کرد: در دانش تاریخ رویکردهایی مانند تاریخ نقلی و تاریخ تحلیلی وجود دارد. اما اینکه فلسفه تاریخ به چه مقوله‌ای می‌پردازد خود پاسخ دیگری را می‌طلبد. دانش فلسفه تاریخ می‌گوید یک کلیت تاریخی بر تمامی وقایع تاریخی وجود دارد و اگرچه این وقایع در جوامع مختلف و در زمان‌های مختلف اتفاق می‌افتد اما از یک نظم خاصی تبعیت می‌کند.

وی تشریح کرد: اگر از منابع دینی بخواهیم این موضوع را بررسی کنیم متوجه می‌شویم که دانش فلسفه تاریخ برگرفته از معارف آموزه‌های دینی که مولفه‌های خاصی دارد که روی دانش‌های دیگر مانند جامعه‌شناسی و علوم سیاسی می‌تواند سایه بیندازد و از طرف دیگر می‌تواند نسبت ما با جوامع و علوم مختلف را تعیین کند.

عبداللهی با اشاره نیاز به پیش فرض برای دانش گفت: امروز همه آنچه که غرب از آن سخن می‌گوید مبتنی بر پیش‌فرض‌هایی است که براساس فرهنگ خودش شکل گرفته است. ما نیز اگر بخواهیم با استفاده از منابع دینی به وقایع تاریخی نگاه کنیم می‌توانیم پیش فرضی استخراج کنیم و براساس آن این دانش را بررسی کنیم.

وی با بیان اینکه در این کتاب دانش فلسفه تاریخ از منظر اندیشمندان شیعی بررسی شده است، گفت: در این کتاب به ویژه نظرات علامه طباطبائی مورد بررسی قرار گرفته است و غنای اندیشه ایشان در آثاری مانند المیزان مشخص است. این کتاب تصویری از حرکت کل تاریخ در برهه‌های تاریخی مختلف می‌دهد.

وی با اشاره به اینکه کتاب فلسفه تاریخ شیعی می‌تواند در اسلامی‌سازی علوم موثر باشد، گفت: امروزه بسیاری از ابعاد جامعه مسلمان مانند ایران از فرهنگ غربی متأثر شده است که این موضوع اسلامی‌سازی علوم را ضروری می‌سازد. ما نیز باید براساس منابع دینی علوم انسانی را بازسازی کنیم. گاهی در برخی علوم نگرش ما تنها براساس انسان و فرد است و علمی هم که می‌خواهیم در مورد آن حرف بزنیم درباره انسان است. به طور مثال علم روانشناسی در مورد روح و روان انسان سخن می‌گوید. اما گاهی مقیاس ما فراتر از فرد است و در جامعه بررسی می‌شود. مثلاً علم جامعه‌شناسی و علوم سیاسی مقیاس اجتماعی دارد و از فرد خاصی سخن نمی‌گوید.

وی یادآور شد: علم تاریخ فراتر از فرد جامعه سخن می‌گوید و در واقع فلسفه تاریخ تنها به یک برهه تاریخی نمی‌پردازد بلکه تعبیرات و تکامل جوامع پشت سرهم را بررسی می‌کند و این موضوع را تبیین می‌کند که حرکات جوامع به چه شکل بوده است و از چه نظامی برخوردار است. ما باید با چنین سوالاتی به سراغ منابع برویم و ببینیم تاریخ چه آموزه‌هایی در این باره دارند.

مؤلف کتاب فلسفه تاریخ شیعی در ادامه از دو نوع ولایت نام برد و گفت: نوع نخست ولایت الهی است که شامل کسانی می‌شود که ایمان آورده‌اند و متعلق به عده خاصی است. نوع دوم ولایت اولیای طاغوت است که در برابر ولایت با خدا مطرح می‌شود. در گستره تاریخ باید همه حوزه‌ها را براساس این دو نوع دستگاه ولایی دسته‌بندی کرد. قرآن نیز زمانی که از گزاره‌های تاریخی سخن می‌گوید همواره نزاع بین دو جبهه حق و باطل را توصیف می‌کند.

وی با اشاره به اینکه قرآن بزرگترین دشمن ایران و اسلام را یهود معرفی می‌کند گفت: در درجه بعدی مشرکین به عنوان دشمنان اسلام مطرح می‌شوند. ترس و واهمه مقوله دیگری است که خداوند در قرآن به آن اشاره کرده است و می‌گوید که یهود همه سرمایه‌های دنیایی را برای خود می‌خواهد و به همین دلیل از مرگ می‌ترسد.

عبداللهی تأکید کرد: این کتاب قصد دارد از همین منظر فلسفه تاریخ شیعی را براساس معارف شیعی بررسی کند. علامه طباطبائی نیز که جزء نوابغ عصر حاضر است و ما بیش از 30 دهه بر سر سفره آثار و منشورات او حاضر بوده‌ایم و شاگردان بزرگی چون شهید مطهری و آیت‌الله جوادی آملی دارد در این کتاب نظریاتش بررسی شده است.

ابراهیمی در بخش دیگری از این نشست با اشاره به اینکه علامه طباطبائی عالم با عمل بوده است گفت: او علم و عمل را با یکدیگر داشته است. آثار هرکس نمودار دارایی اوست و وقتی اثر فردی معرفی شود. خودش هم معرفی می‌شود. تحریر رساله الولایه علامه طباطبائی که حضرت آیت‌الله جوادی آملی آن را تألیف کرده است نمونه یکی از برجسته‌ترین آثار دینی است.

وی گفت: این کتاب در برهه‌ای از عمر آیت‌الله جوادی آملی نوشته شده که ایشان در اوج بلوغ فکری و علمی قرار دارد. گاهی

مولفی که در جوانی یک اثر را می‌نویسد با مولفی که در پیری یک کتاب را تالیف می‌کند بسیار متفاوت است و نظریات مولف در سنین پیری در اوج پختگی خود قرار دارد.

ابراهیمی ادامه داد: کتاب رساله الولایه شمس الوحی تبریزی که آیت‌الله جوادی آملی همواره علامه طباطبایی به آن نام تعبیر می‌کند در 44 جلسه به طلاب دینی تدریس شد سپس شرح ایشان بر این کتاب توسط محققانی از جمله من تقریر شد و نهایتاً در غالب کتابی جمع‌آوری شد و خود ایشان در پایان این متون را دوباره اصلاح و ویراستاری کردند.

وی به برخی از ویژگی‌های ممتاز این اثر اشاره کرد و گفت: در ابتدا باید بیان کنم که منظور از رساله چیست. گاهی علمای بزرگ یک موضوع را انتخاب می‌کردند و آن را به لحاظ محتوای غنی و از نظر قلم موجز می‌نوشتند که از آن با عنوان رساله یاد می‌شد. این کتاب مقاله‌ای در باب ولایت است.

ابراهیمی افزود: ولایت به معنی این است که انسان چیزی را جزء حق نبیند و شأن انسان را خدا اداره کند و تحت ولایت او قرار گیرد. این انسان می‌تواند در عالم و آدم تصرف داشته باشد و انسان‌های دیگر را به سمت خدا هدایت کند.

وی گفت: این رساله هم به موضوع ولایت می‌پردازد. اما تحریر به معنای شرحی است که تنها به باز شدن مفاهیم کتاب‌های مخاطب بسنده نمی‌کند. بلکه در آن مولف موضوع بسط علمی می‌دهد و آن را از قید و بندها رها می‌کند. همانطور که گفتم علامه جوادی آملی نام شمس الوحی تبریزی را برای علامه طباطبایی انتخاب کرد به مانند نامی که مولوی برای شمس گذاشت.

ابراهیمی با بیان اینکه وادی که علامه طباطبایی و آیت‌الله جوادی آملی در این کتاب به آن پرداخته است، عرفان نامیده می‌شود. گفت: در وادی عرفان انسان مظهر الهی قرار می‌گیرد. در این کتاب نیز باطن حقیقت دین بررسی می‌شود. وقتی که خلقت آدم آغاز شد خود او آغازگر دین وجودی انسان بود. دین ساحت ظاهری و باطنی دارد و باید برنامه‌هایش به صورتی پیش رود که انسان مظهر صفات الهی شود. در این وادی بسیاری از بزرگان و از جمله سلسله‌ای از عرفا درباره ساحت باطنی دین سخن گفته‌اند.

این محقق و نویسنده کشورمان بر اینکه کتاب حاضر نسبت به کتاب‌های عرفانی دیگر مباحث نظری عرفان و بحث عملی ولایت را با برهان، ادله نقلی، متون روایی و قرآن تشریح و تبیین می‌کند تأکید کرد و گفت: از این منظر کتاب فوق بی‌نظیر است و مباحث عرفانی را با ادله برهان و متون روایی تشریح کرده است.

وی به ساحت عرفان که جنبه باطنی دین ماست با دو گروه منکرین روبرو هستیم اشاره کرد و افزود: عده‌ای برون دینی وجود دارند که علم عرفانی را قبول ندارند و از آن می‌توانند به علم‌زدگی دنیای معاصر یاد کرد که شناخت همه امور را تنها به حس تجربی خلاصه می‌کنند. برای اینکه این عده را به باطن حقایق دین دعوت کنیم باید با زبانی مبتنی بر برهان و استدلال سخن بگوییم و کتاب تحریر رساله الولایه نیز همین کار را می‌کند.

ابراهیمی در پایان سخنانش گفت: این کتاب می‌گوید انسان نه تنها می‌تواند به لحاظ اخلاقی خوب باشد بلکه باید به صفات الهی هم برساند و در واقع علامه طباطبایی تفاوت بین اخلاق و عرفان را در این کتاب تشریح می‌کند. انسان معاصر امروزی با خلایق که غرب برای آن به وجود آورده است، تشنه معنویت است و این کتاب می‌تواند با دو میزان عقل برهانی و شهود معصوم در قالب قرآن و روایات او را به سوی عرفان حقیقی سوق دهد.